

UNIVERSITY OF MUMBAI

No. UG/10 of 2018-19

CIRCULAR:-

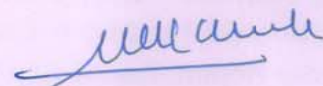
Attention of the Principals of the Affiliated Colleges and Directors of the recognized Institutions in Humanities Faculty is invited to this office circular No.UG/181 of 2011, dated 28th June, 2011 relating to syllabus of Bachelor of Arts.

They are hereby informed that the recommendations made by the Board of Studies in Marathi at its meeting held on 17th April, 2018 have been accepted by the Academic Council at its meeting held on 5th May, 2018 **vide** item No. 4.11 and that in accordance therewith, the revised syllabus as per the (CBCS) for the T.Y.B.A. in Marathi – Sem V & VI has been brought into force with effect from the academic year 2018-19, accordingly. (The same is available on the University's website www.mu.ac.in).

MUMBAI – 400 032

14th June, 2018

To

(Dr. Dinesh Kamble)

I/c REGISTRAR

The Principals of the affiliated Colleges and Directors of the recognized Institutions in Humanities Faculty. (Circular No. UG/334 of 2017-18 dated 9th January, 2018.)

A.C/4.11/05/05/2018

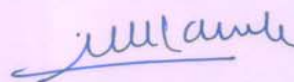
No. UG/10 -A of 2018

MUMBAI-400 032

14th June, 2018

Copy forwarded with Compliments for information to:-

- 1) The I/c Dean, Faculty of Humanities,
- 2) The Chairman, Board of Studies in Marathi,
- 3) The Director, Board of Examinations and Evaluation,
- 4) The Director, Board of Students Development,
- 5) The Professor-cum-Director, Institute of Distance and Open Learning (IDOL),
- 6) The Co-Ordinator, University Computerization Centre,

(Dr. Dinesh Kamble)

I/c REGISTRAR

अकॅडमिक ऑथॉरिटी
महोदय,

१७ एप्रिल २०१८ रोजी Board of Studies (BOS) च्या झालेल्या सभेसाठी पुढील सभासद (तदर्थ) आणि निवडून आलेले असे उपस्थित होते.

निमंत्रक	-	प्राचार्य डॉ. सिसिलिया कार्वालो (वसई)
सदस्य	-	प्राचार्य डॉ. धनाजी गुरव (महाड)
	-	प्रभारी प्राचार्य डॉ. नीलकंठ शेरे (अलिबाग)
	-	डॉ. विनोद कुमरे (मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ)
	-	डॉ. भट्ट वाघ (पेजारी)
	-	डॉ. नानासाहेब यादव (तळा)
	-	डॉ. आजगावकर (खालसा कॉलेज)
	-	प्रा. गोकुळ शिखरे (तलासरी)

या सभेत तृतीय वर्ष कला शाखेच्या पत्रिका क्रमांक ६ आणि ८ यांच्या काही भागांची पुनर्रचना केली .
तो अभ्यासक्रम सोबत जोडलेला आहे.

- १) आयत्या वेळी आलेल्या विषयानुसार - अविनाश बिनीवाले यांच्या D.Litt साठीचा प्रबंध, डॉ. सुमन, बेलवलकर यांना परीक्षक म्हणून नेमल्याने त्यांच्याकडे पाठविण्यात आला होता. परंतु गेल्या आठ-दहा महिन्यांपासून त्यांच्याकडून काहीच संपर्क झालेला नसल्याने व विद्यापीठाकडूनही संपर्क साधला असता काही ठावठिकाणा सापडत नसल्याने D.Litt चा सदर प्रबंध डॉ. भा. व्यं. गिरधारी यांच्याकडे पाठविण्याचे ठरले. डॉ. गिरधारींचा पत्ता - ४०१, शुक्रतारा अपार्टमेंट, सिंहगड रोड, नवश्या मारुती मंदिराजवळ, पुणे-३०, मो. नं. ९८२३०९२३०९.
- २) डॉ. भालचंद्र नेमाडे यांनी she & he (तो आणि ती) या पुस्तकाची अभ्यासक्रमासाठी शिफारस केल्याने त्यांच्या पत्रावर चर्चा केली त्यातून असे ठरले; की, आताच्या अभ्यासक्रमात चरित्र-आत्मचरित्र असा वाङ्मयप्रकार नसल्याने त्याचा पुढच्या वेळी विचार व्हावा.

- ३) आगरी बोली संदर्भात काही पत्रं आल्याने त्याचेही वाचन केले. आगरी बोली संदर्भातील अनंत पाटील यांच्या पत्रावर चर्चा झाली. बोलीभाषांचा अंतर्भाव प्रथमच अभ्यासक्रमात केलेला असल्याने बोलींचा शैलीदृष्ट्या व सखोल विचार द्वितीय वर्ष कला शाखेच्या (SYBA) विद्यार्थ्यांना पेलणारा नसल्याने फक्त परिचयात्मक अभ्यासक्रम लावलेला आहे. अभ्यासक्रमात कथा-कविता घेताना मर्यादा येतात त्यामुळे आगरी बोलीचा सखोल अभ्यास म्हणून समावेश करावयाचा झाल्यास तसा विचार करता येईल.
- ४) Ph.D. कोर्स वर्कसाठी अभ्यासक्रम आहे तोच ठीक असल्याने तयार करून द्यावा असे ठरले. पी.एच.डी. कोर्स वर्कसाठी जो आधीचा अभ्यासक्रम आहे तोच योग्य असल्याने पुढील शैक्षणिक वर्षासाठी चालू ठेवण्यात यावा असे सर्वानुमते मंजूर करण्यात आले.

या सभेवेळी अभिनंदनाचा ठराव करण्यात आला.

डॉ. धनाजी गुरव सिनेटवर आल्याबद्दल आणि अभ्यास मंडळावर निवडून आलेले डॉ. नानासाहेब यादव, डॉ. नीलकंठ शिंदे आणि डॉ. सूर्यकांत आजगावकर तसेच तदर्थ मंडळावर निवड झालेले सदस्य, डॉ. भट्ट वाघ, प्रा. गोकुळ शिखरे, डॉ. विनोद कुमरे, प्रा. जगदीश राणे यांचे ही सभा अभिनंदन करीत आहे.

सदर ठराव सर्वानुमते संमत झाला.

सूचक - डॉ. भट्ट वाघ

अनुमोदक - डॉ. विनोद कुमरे

डॉ. सिसिलिया कार्वालो

निमंत्रक

अभ्यास मंडळ, (मराठी)

अभ्यासपत्रिका क्र. ४. मध्ययुगीन मराठी वाङ् मयाचा इतिहास.

सत्र - ५वे (श्रेयांकने-४) व्याख्याने -६०

घटक -१ मराठी साहित्याची सुरुवात व महानुभावीय वाङ् मय

अ) मराठी साहित्याची सुरुवात - मराठी : देशीभाषा म्हणून ८, ९वे अनेक परिचय, मराठीतील आद्यग्रंथ : चर्चा, शिवालेख, ताम्रपट यावरील मराठी लेखन. - थोडक्यात परिचय

ब) महानुभाव संप्रदायाची ठळक वैशिष्ट्ये : ज्ञानी तत्त्वज्ञान, पंचकृष्ण, चक्रधराचे व्यक्तिमत्त्व, मराठीचा स्वीकार व आग्रह, सांकेतिक लिपी.

महानुभावीय वाङ् मय : चरित्रग्रंथ, तत्त्वज्ञानग्रंथ, सातीग्रंथ, स्फुट गद्य-पद्य-ध्रुवळे, टीकाग्रंथ, व्याकरणग्रंथ.

घटक -२ वारकरी पंथीयांचे वाङ् मय - (१)

अ) बादवकालीन महाराष्ट्रात वारकरी पंथाची प्रस्थापना, पंढरीचा भक्तीसंप्रदाय हा महाराष्ट्रातील प्रमुख वारकरी संप्रदाय म्हणून तेराव्या शतकात धार्मिक, सामाजिक व साहित्यिक दृष्ट्या प्रभावी.

ब) ज्ञानदेव-नामदेव व त्यांच्या प्रभावळीतील इतरांचे वाङ् मय.

घटक ३ वारकरी पंथीयांचे वाङ् मय - (२)

अ) ब्रह्मगी राजवट, एकनाथकालीन महाराष्ट्र, तमोयुग, एकनाथ, एकनाथपंचक यांचे वाङ् मय

ब) शिवकालीन महाराष्ट्र - स्वराज्य प्रेरणा, तुकाराम, तुकारामाचे शिष्य यांचे वाङ् मय

घटक ४ पंडिती काव्य-

अ) पंडिती काव्याची स्वरूपवैशिष्ट्ये, पंडिती काव्याचे गुणदोष चर्चा

ब) पंडित कवी- मुक्तेश्वर, मोरोपंत, रघुनाथ पंडित, सत्साराज, निरंजनमाधव, वामनपंडित, नागेश, विठ्ठल

सत्रान्त परीक्षा (गुण १००)

प्रश्न १. घटक १ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)

गुण २०

प्रश्न २. घटक २ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)

गुण २०

प्रश्न ३. घटक ३ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)

गुण २०

प्रश्न ४. घटक ४ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)

गुण २०

प्रश्न ५. सर्व घटकांवर आधारित बस्तुनिष्ठ प्रश्न

गुण २०

सत्र - ६वे (श्रेयांकने-४) व्याख्याने -६०

घटक -१ शाहिरी वाङ् मय-

अ) लावणी, पोवाडे, या काव्य प्रकारांची स्वरूप वैशिष्ट्ये.

ब) काही लावणीकार- होनाजी वाला, रामजोशी, प्रभाकर, अनंत फदी, परशुराम या शाहिरींचा व त्यांच्या साहित्याचा परिचय.

घटक -२ महानुभाव व वारकरी यांखेरीज इतर पंथीयांचे वाङ् मय

अ) नाथ, दत्त या पंथातील वाङ् मयाचे स्वरूप

ब) समर्थ, लिंगायत या पंथातील वाङ् मयाचे स्वरूप

घटक - ३ हिंदू धर्मांखेरीज इतर धर्मियांनी केलेली वाङ् मयनिर्मिती

अ) ख्रिस्ती धर्मियांनी केलेली वाङ् मयनिर्मिती

(ख्रिस्ती - फादर स्टीफन्स, कृ.आ., मालेंद्राव, पाद्री अल्मैद)

ब) इस्लामी धर्मियांनी केलेली वाङ् मयनिर्मिती

(इस्लामी - मुत्ताजी (मृत्युंजय), हुसेन अब्दुलखान, शेख महमंद, शहामुनी)

प्रदक - ४ बखर गद्याची स्वरूप वैशिष्ट्ये

अ) बखरी- शिवपूर्वकालीन - महिकावलीची उर्फ माहीमची बखर, राधसतागडीची लढाई.

बखरी- शिवकालीन- शिवछत्रपतींचे चरित्र-

कृष्णाजी अतंत सभासद, चित्रगुप्तविरचित शिवाजी महाराजांची बखर, श्री छत्रपतींची २१ कादमी बखर - दत्तोत्रिमल वाकेतिस, मल्हार रामराव छिटणीस विरचित श्री शिव छत्रपतींचे सप्तप्रकरणात्मक चरित्र.

ब) बखरी - पेशवेकालीन- नाना फडणवीसाचे आत्मचरित्र, श्री रामदास स्वामींचे चरित्राची बखर उर्फ हनुमंत स्वामींची बखर, पेशव्यांची बखर, कृष्णाजी विनायक मोहनी, पानिपतची बखर- रघुनाथ खादब, भारुसाहेबांची बखर-कृष्णाजी शामराव, खड्याळ्या स्वारीची बखर.

संदर्भ ग्रंथ-

१) जोग, रा.श्री. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९७३.

२) तुळेंपुळे, शं.गो., पाच मसकपी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८४. (नि.आ.)

३) तुळेंपुळे, शं. गो. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड १, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८४.

४) मानशे, सं.गं. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड २ भाग १ व भाग २, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८२.

५) भावे, वि.न. महाराष्ट्र सारस्वत, पॉप्युलर, मुंबई, आ. ५ वि १९६३.

६) धोंड, म. वा., (संपा.) मराठी लावणी, मौज, मुंबई १९५६.

७) शेंगोलीकर, द. श्री., प्राचीन मराठी वाङ् मयाचे स्वरूप, मांधे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७१.

८) महखबुद्धे, म. ना., मराठी शाहिरी वाङ् मय, ठोकळ पुणे, १९६१.

९) सरदार गं.वा., संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, म. सा.प., पुणे १९७७ (नि.आ.)

अ) ख्रिस्ती धर्मियांनी केलेली वाङ् मयनिर्मिती

(ख्रिस्ती - फादर स्टीफन्स, क्रुझी, मालंदाज, पाद्री बल्गेद)

ब) इस्लामी धर्मियांनी केलेली वाङ् मयनिर्मिती

(इस्लामी - मुंताजी (मृत्युंजय), हुसैन अंबरखान, शेख महमंद, शहासुनी)

घटक - ४ बखर गद्याची स्वरूप वैशिष्ट्ये

अ) बखरी- शिवपूर्वकालीन - महिकावतीची उर्फ माहीमची बखर, राक्षसतागडीची लढाई.

बखरी- शिवकालीन- शिवछत्रपतींचे चरित्र.

कृष्णाजी अनंत सभासद, चित्रगुप्तविरचित शिवाजी महाराजांची बखर, श्री छत्रपतींची ९१ कलमी बखर - दत्तोत्रिमल वाकनिस, मल्हार रामराव चिटणीस विरचित श्री शिव छत्रपतींचे समप्रकरणान्वक्त चरित्र.

ब) बखरी - पेशवेकालीन- ताता फडणवीसाचे आत्मचरित्र, श्री रामदास स्वामींचे चरित्राची बखर उर्फ हनुमंत स्वामीची बखर, पेशव्यांची बखर, कृष्णाजी विनायक सोहनी, शनिपतची बखर- रघुनाथ यादव, भाऊसाहेबांची बखर-कृष्णाजी आमराव, खडक्यांच्या स्वारीची बखर.

संदर्भ ग्रंथ-

१) जोश, रा.श्री. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९७३.

२) तुळपुळे, श.गो., पाच सप्तकरी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८४, (ति.आ.)

३) तुळपुळे, श.गो. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड १, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८४.

४) मालजे, सं.गं. व इतर (संपा.) मराठी वाङ् मयाचा इतिहास- खंड २ भाग १ व भाग २, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८२.

५) भावे, वि.ल. महाराष्ट्र सारस्वत, पॉप्युलर, मुंबई, आ. ५ वि १९६३.

६) धोंड, म. वा., (संपा.) मराठी लावणी, मोज, मुंबई १९५६.

७) शेणोलीकर, ह. श्री., प्राचीन मराठी वाङ् मयाचे स्वरूप, मांधे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७१.

८) सहस्रबुद्धे, म. सा., मराठी शाहिरी वाङ् मय, ठोकळ पुणे, १९६१.

९) सरदार गं.बा., संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, म. सा.प., पुणे १९७७ (ति.आ.)

अभ्यासपत्रिका - ५

भारतीय व पाश्चात्य साहित्यशास्त्र

भारतीय साहित्यशास्त्र

सत्र - ५ वे (श्रेयांकने-४) व्याख्याने-६०

घटक - १ भारतीय साहित्यशास्त्र : संकल्पना व सिद्धांत-(१)

१ भरताचे रससूत्र

२ अलंकारविचार, वक्रोक्तीविचार

३ रितीसिद्धांत, ध्वनिसिद्धांत

४ औचित्य विचार

घटक-२ भारतीय साहित्यशास्त्र : साहित्याचा आस्वाद.

रससिद्धांताचे भाष्यकार : १. भट्टलोल्लवट

२. धीशंकुक

३. भट्टनायक

४. अभिनवगुप्त

घटक-३ भारतीय साहित्यशास्त्र : साहित्य नापेचे स्वरूप व कार्य

१. शब्दशक्ती - अभिधा, लक्षणा व व्यङ्गना

२. वृत्त, छंद, मुक्तछंद.

घटक - ४ भारतीय साहित्यशास्त्र : निर्मिती प्रक्रिया व प्रयोजन विचार

१. साहित्य निर्मिती मार्गीत कारणे, प्रतिभा, व्युत्पत्ती व अभ्यास.

२. साहित्याची प्रयोजने : भरत ते अभिनवगुप्त

सत्रान्त परीक्षा - गुण १००

प्रश्न १. घटक १ वर आधारित प्रश्न (पर्यायामह)

गुण २०

प्रश्न २. घटक २ वर आधारित प्रश्न (पर्यायामह)

गुण २०

प्रश्न ३. घटक ३ वर आधारित प्रश्न (पर्यायामह)

गुण २०

प्रश्न ४. घटक ४ वर आधारित प्रश्न (पर्यायामह)

गुण २०

प्रश्न ५. सर्व घटकावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न

गुण २०

सत्र - ६ वे सत्र (श्रेयांकने-४) व्याख्याने-६०

घटक - १ पाश्चात्य साहित्य विचार : साहित्याचे स्वरूप

१ अनुकृती सिद्धांत : प्लेटो व अरिस्टॉटल

२ पाश्चात्यांची केलेल्या काव्यव्याख्या : वर्डस्वर्थ, कोलरीज, क्रॉर्टहॉप, एडगर अलन पो, अर्नॉल्ड.

घटक - २ पाश्चात्य साहित्य विचार : साहित्याची भाषा

१. रूपक, प्रतीक व प्रतिमा

२. अनेकार्थता, नियामोल्लघन, अपरिचीनीकरण.

घटक-३ पाश्चात्य साहित्य विचार : साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया व प्रयोजन विचार
१ कोलरिजचा कल्पनाशक्तीचा व समतुलनीशक्तीचा सिद्धांत.

२ आत्मविष्कार, जीवनभाष्य, सामाजिक बांधिलकी (मार्क्सवादी विचारांसह) ही प्रयोजने.

घटक-४ पाश्चात्य साहित्य विचार : साहित्याचा आस्वाद
१ अरिस्टॉटलच्या कैथारसिसचा सिद्धांत.

२ रिचर्ड्सचा प्रेरणा समतुलनाचा सिद्धांत.

समान्य परीक्षा - गुण १००

प्रश्न १. घटक १ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न २. घटक २ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ३. घटक ३ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ४. घटक ४ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ५. सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	गुण २०

संदर्भ ग्रंथ-

- १ कण्ठे, र.प., (संपा.) काव्यशास्त्र, मौज प्रकाशन, मुंबई १९७४
- २ कण्ठे, र.प., (संपा.) रस-भाव-विचार, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई, १९७३
- ३ कान्हेकर गौ.वि., (भाषांतर) अरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र, मौज, मुंबई १९७८
- ४ कुलकर्णी वा.क., साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पोप्युलर, मुंबई १९७५
- ५ सांडगीळ, म.रा., काव्यशास्त्रप्रदीप, ज्योतिष, पुणे (सहावी आवृत्ती), २००३
- ६ देवगौड, स. ज्यो., भारतीय साहित्यशास्त्र, पोप्युलर, मुंबई (ति.आ.) १९८०
- ७ नेमाडे भालचंद्र, साहित्याची भाषा, माणेत, औरंगाबाद, १९८७
- ८ पाटणकर, रा. भा., सौंदर्यमीमांसा, मौज, मुंबई (ति.आ.) २००४
- ९ पाटणकर, वसंत, साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समस्या पद्मगंधा, पुणे, २००६.
- १० पाटील, गंगाधर, समीक्षेची नवी रूपे, मॅजस्टीक, मुंबई १९८१
- ११ मालशे, मिनिद, आधुनिक, भाषा विज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ् मयगृह, मुंबई १९९५
- १२ रसाळ, सुधीर, कविता आणि प्रणिगा, मौज, मुंबई १९८३
- १३ गणोरकर, प्रभा, डहाके वसंत आवाजी व इतर, (संपा.) वाङ् मयीन संज्ञा संकल्पना कोश, रा.रा. भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई, २००१
- १४ राजाध्यक्ष, विजया व इतर, (संपा.) मराठी वाङ् मयकोश, खंड ४, (समीक्षा संज्ञा), महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२

अभ्यासपत्रिका ६. साहित्य आणि समाज
तासिका ४० श्रेयांकने ३

साहित्य आणि समाज- या अभ्यासपत्रिकेच्या अभ्यासक्रमात रचनेच्या संदर्भात आणि पाठ्यपुस्तकांमध्ये बदल करण्यात आला असून, हा अभ्यासक्रम २०१८-२०१९ या वार्षिक वर्षापासून सुरू करण्यात येणार आहे. या अभ्यासक्रमाची श्रेयांकन पद्धतीनुसार रचना करण्यात आली आहे.

घटक १ साहित्य - समाज अन्योन्य संबंध (तासिका १३) श्रेयांकन १

- अ) साहित्य, समाजसंस्कृती या संकल्पना व त्यांच्या परस्परसंबंधाचे स्वरूप
ब) साहित्य- समाज संबंध - लेन, मार्क्स यांचे सिद्धांत, मानवतावाद, मार्क्सवाद, स्त्रीवाद, आंबेडकरवाद यांचे स्वरूप विशेष

घटक २ स्त्रीवादी जाणिवेचे साहित्य (तासिका १३) श्रेयांकन १

- अ) स्त्रीवादी साहित्याची संकल्पना व मराठीतील परंपरा
ब) 'भिन्न', कविता महाजन यांच्या कादंबरीचे वाचन व अभ्यास

घटक ३ महानगरी जाणिवेचे साहित्य (तासिका १४) श्रेयांकन १

- अ) महानगरी जाणिवेच्या साहित्याची संकल्पना आणि मराठीतील परंपरा
ब) 'दृष्टे नसलेल्या दृश्यात' : दितकर सनवर यांच्या कवितेचे वाचन व अभ्यास

संकल्प परीक्षा (गुण १००)

प्रश्न १. घटक १ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न २. घटक २ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ३. घटक ३ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ४. घटक ४ वर आधारित प्रश्न (पर्यायांसह)	गुण २०
प्रश्न ५. सर्व घटकांवर आधारित बस्तुनिष्ठ प्रश्न	गुण २०

सत्र सहावे अभ्यासपत्रिका -६ साहित्य आणि समाज (तासिका ४०) श्रेयांकने ३

घटक -१ सामाजिक स्थित्यंतरे आणि मराठी साहित्य (तासिका १३) श्रेयांकने १

- अ) महाराष्ट्रातील सामाजिक स्थित्यंतरे व मराठी साहित्य - मागोवा
ब) साहित्य- समाज संबंध- गं.वा. सरदार व बाबुराव दागुल यांच्या लेखाद्वारे
१) संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती : गं.वा. सरदार
२) दलित साहित्य हे तर माणसाचे साहित्य- बाबुराव दागुल-दलित साहित्य : आजचे क्रांतिविज्ञान, दिशा प्रकाशन, ताशिक प्र.आ. १९८१.

घटक -२ ग्रामीण साहित्य

- अ) ग्रामीण साहित्य- संकल्पना व मराठीतील परंपरा
ब) एसें कुणबी भूषाळ : भरत काळ- या कादंबरीचे वाचन व अभ्यास

घटक -३ दलित साहित्य

- अ) दलित साहित्य : संकल्पना व मराठीतील परंपरा
ब) जाता नाही जात : सिद्धार्थ तांबे, या नाटकाचे वाचन व अभ्यास

सत्रान्त परीक्षा (गुण १००)

प्रश्न १. घटक १ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)	गुण २०
प्रश्न २. घटक २ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)	गुण २०
प्रश्न ३. घटक ३ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)	गुण २०
प्रश्न ४. घटक ४ वर आधारित प्रश्न (पर्यायासह)	गुण २०
प्रश्न ५. सर्व घटकावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न	गुण २०

संदर्भ सूची

१) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - खंड ५, भाग १ - संपादक - रा. श्री. जोग म. म. म. परिषद, पुणे, १९७३.

२) कादंबरीविषयी - हरिश्चंद्र थोरात पद्मसंध्या प्रकाशन, पुणे, २००६.

३) टीकान्वयवर - भालचंद्र नेमाडे, सावेन प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९०.

४) कादंबरी - एक साहित्यप्रकार - हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन्स मुंबई, २०१०.

५) मराठी वाङ्मयातील खंड ४, (समीक्षा संज्ञा), समन्वयक संपादक - डॉ. विजया राजाधर, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२.

६) कादंबरीत संज्ञा-स्वरूपाचा कोश - संपादक, प्रभा गणोरकर, वसंत आयाजी इहाके व इतर, सावेन प्रकाशन, मुंबई, २००२.

७) समीक्षा साहित्य - स्वतः आणि समस्या - अनंद वादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १९७९.

८) समीक्षा साहित्य आणि कालखंड - अनंद वादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १९८९.

९) अनंति आणि कादंबरीवर कृतक, १९७३.

१०) दलित साहित्य - प्रवाह व प्रतिक्रिया - गो. म. कुळकर्णी, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९८६.

११) निळी पहाट - रा. ग. जाधव, प्राज्ञपाठशाळा वाई, १९७८.

१२) दलित साहित्य - एक चिंतन - अर्जुन डांगळे (संपा.), महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९७८.

१३) दलित साहित्य - वेदना आणि विद्रोह - भालचंद्र फडके, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, १९७७ (प्र.आ.), १९८९ (द.आ.)

१४) दलित साहित्याची स्थितिगती - केशव मेधाम व इतर (संपा.) मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि अनुभव पब्लिकेशन्स, मुंबई, १९९७.

१५) स्त्रीवादी समीक्षा - सैद्धान्तिक चौकट - डॉ. मिलिंद मानवशे, श्रीवाणी - ऑक्टोबर, १९९३.

१६) स्त्रीवादी साहित्य समीक्षा - स्वरूप आणि व्याप्ती - वसंत आयाजी इहाके, श्रीवाणी - ऑक्टोबर, १९९३.

१७) स्त्रीवादी साहित्य आणि समीक्षा विशेषांक - अनुष्ठुभ, माटें, ऑक्टो १९९६.

१८) स्त्रीवादी समीक्षा - स्वरूप आणि उपयोग - दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, १९९३.

१९) आंधेडकरवाद - डॉ. शेर नीलकंठ, सुविद्या प्रकाशन, पुणे २००९.

२०) डॉ. बाळासाहेब आंधेडकराचे तत्त्वज्ञान - आशय व विश्लेषण - गायकवाड दत्तात्रय स्वयंदीप प्रकाशन, पुणे २०१६.

२१) आंधेडकर आणि मार्क्स, कसावे रावसाहेब, मुगावा प्रकाशन, पुणे, १९८५.

२२) प्रज्ञासूर्य, लिबाळे अरुणकुमार, (संपा.), प्रचार प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९१.